

TÜRK KÜTÜPHANECİLER DERNEĞİ BÜLTENİ

C. XI

1962

Sayı : 3 - 4

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER KÜTÜPHANESİ

«The Dag Hammarskjold Library»

Dr. Müjgân CUNBUR
Milli Kütüphane Uzmanı
D. T. C. F. Kütüphanecilik Kürsüsü
Öğretim Görevlisi

16 Kasım 1961 günü milletlerarası bir toplantıyla açılış töreni yapılan, Birleşmiş Milletler Teşkilâtı'nın yeni kütüphanesi, teşkilâtın New York'taki merkez binası yanında kurulmuş özel bir araştırma kütüphanesidir.

Birleşmiş Milletler Kütüphanesi'nin kuruluş amacı, Birleşmiş Milletler Teşkilâtına üye olan 104 devletin delegelerine, merkez sekreterliğinde çalışan ve çeşitli milletlere mensup personele, siyasî bilimler uzmanlarına, kanun adamlarına, iktisatçılara, toplum bilim ve benzeri alanlarda ve mesleklerde çalışanlara araştırma ve incelemelerinde yardım etmektir.

Halen Birleşmiş Milletler Kütüphanesi'nin Müdür Yardımcısı olan Joseph Groesbeck, «Birleşmiş Milletler Merkez Kütüphanesi» başlıklı bir yazısında, kütüphanenin çalışma alanı ve fonksiyonu konusunda en iyi açıklamayı yapmakta ve :

«Birleşmiş Milletler Merkez Kütüphanesi'nde milletlerarası işler haberleşme bürosunun faaliyetleriyle bir sosyal bilimler müracaat kütüphanesinin fonksiyonu birleşmiştir. Bu bakımdan Birleşmiş Milletler Kütüphanesi, bir yönden dışişleri bakanlıkları ya da milletlerarası işler enstitüleri kütüphanelerine, diğer taraftan millet meclisleri ya da sosyal bilimler yük-

sek okulları kütüphanelerine benzer. Gerçekten Birleşmiş Milletler Kütüphanesi'nde, milli bir yöne çevrilmeden, meselâ İngiltere Dışişleri Bakanlığı'nın, Milletlerarası İşler Kraliyet Enstitüsü'nün, Avam Kamarası ve Londra İktisat Okulu kütüphanelerinin görevlerinin karışımından meydana gelmiş bir çalışma tarzı görülür» (1) demektedir.

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER KÜTÜPHANESİ'NİN TARİHÇESİ :

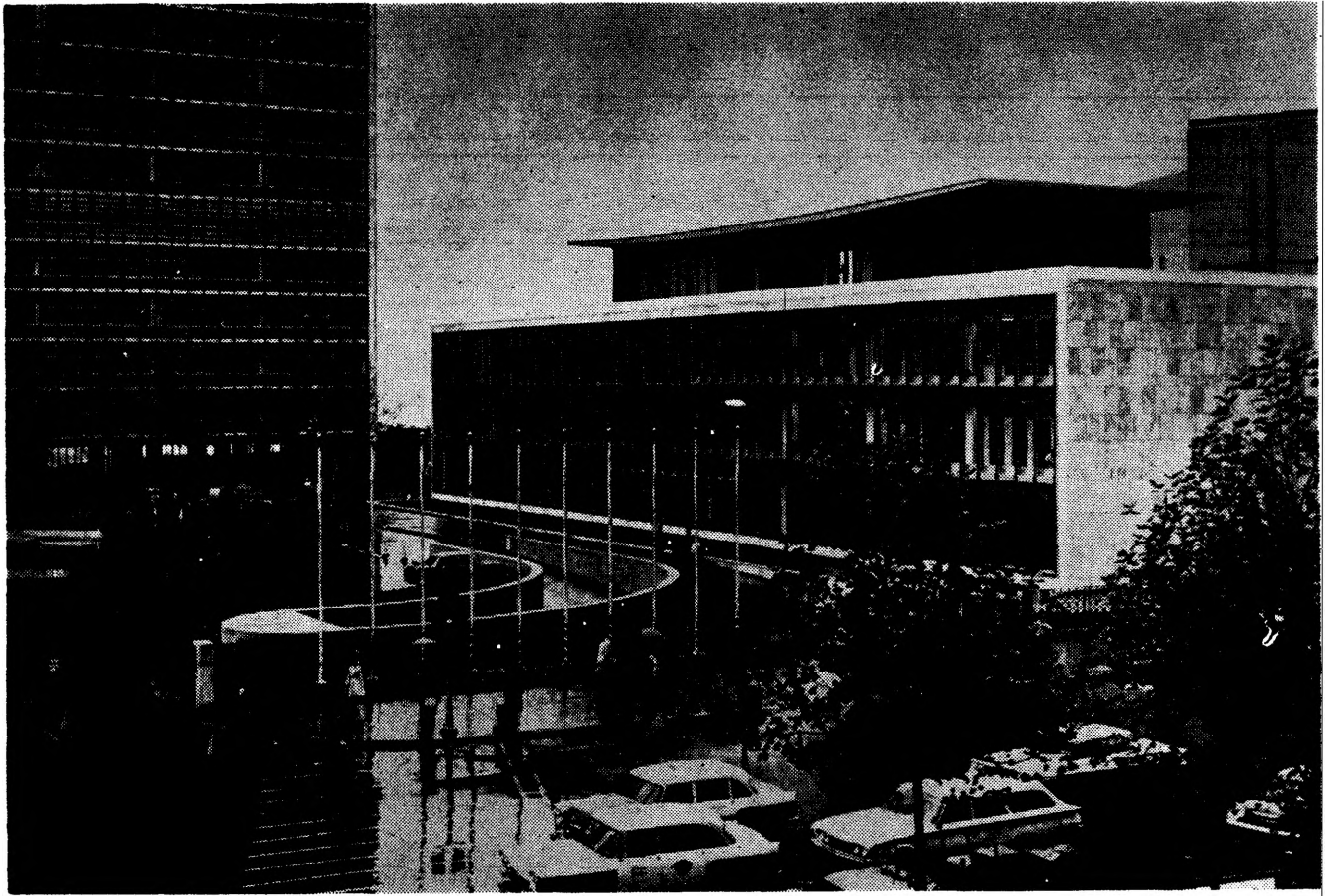
Birleşmiş Milletler Kütüphanesi'nin ilk kuruluş tarihi için, Birleşmiş Milletler Teşkilâtı'nın yaşı kadar eskidir, denilebilir. Kuruluşundan beri bu kütüphanenin çalışmalarıyla yakından ilgilenen ve kütüphanenin kısa bir tarihini yazan Mr. Verner W. Clapp, «**Mütevazi bir teşekkül olarak çalışmalarına başladı**» cümlesini bu kütüphane için kat'iyen kabul etmemekte, zarif bir Amerikan esprisiyle Birleşmiş Milletler Kütüphanesi'nin her türlü gelişme imkânlarına sahip olarak «**Ağzında gümüş bir kaşıkla doğdu**»ğunu söylemektedir. (2)

Birleşmiş Milletler Kütüphanesi'nin ilk teşkili, 1945 yılı Nisan - Temmuz ayları arasında San Francisco'da toplanan, Birleşmiş Milletler Teşkilâtının kuruluş hazırlıklarını yapan meşhur milletlerarası konferansla birlikte başlar. Konferansın yapıldığı, San Francisco Eski Muharipler Anıt Binası (The Veterans' War Memorial Building) nin ikinci katının kuzey-doğu kesiminde üç odalık en güzel daire kütüphane hizmetlerine ayrılmış; bu geçici ve fakat zarif dairede değerli bir koleksiyon, iyi düzenlenmiş bir katalog ve mükemmel bir personel kadrosuyla konferansa katılan seçkin zevatın istifadesine sunulmuştur. Kütüphane, konferans için, Library of Congress tarafından düzenlenmiş, diğer bazı kütüphaneler de bu konuda gerçekten büyük bir gayretle işbirliği yapmışlardır.

Bu geçici müracaat kütüphanesinin sayısı 3000 i bulan kitapları, Library of Congress, Amerika'nın batı sahillerindeki yedi kütüphane, Amerikan Ordusu, Carnegie Vakfı ve tanınmış naşirlerce sağlanmıştır. Kü-

(1) Joseph Groesbeck : The United Nations Headquarters Library. «*Revue de la Documentation (FID)*», Mayıs 1958, Cilt: 25, Sayı: 2, S. 1

(2) Verner W. Clapp: The United Nations Library , 1945-1961. «*Libri*», 1962, Cilt : 12, Sayı: 2, S. 111.

Birleşmiş Milletler Binası Yanındaki Yeni Kütüphane

tüphanne malzemesi de aynı şekilde tedarik edilmiş; memur kadrosu, Library of Congress'den, Amerika Devlet Bakanlığı'ndan, Dış Münasebetler Konseyi ve Amerikan Donanmasından tamamlanmıştır. Personel arasında, Milletler Cemiyeti -eski deyimle Cemiyet-i Akvam- bibliyografyası ve milletlerarası hukuk konularında mütehasşis kimseler bulunmaktaydı. Kütüphanenin yönetimi Verner W. Clapp'e verilmişti.

Washington'la doğrudan doğruya telefon bağlantısı kurulmuş, istenen her hangi bir kitabın 24 saat içinde hava yoluyla Washington'dan getirilmesi imkânı sağlanmıştı. Konferansın bazı oturumları kütüphanenin bitişindeki salonda yapılmış; kütüphane bütün delegelerin sık sık uğradıkları bir yer olmuştur.

Kütüphane, yalnız kitapları sağlamak ve haberleri hazırlamakla kalmamış, meselâ tescil edilememiş antlaşmaların mer'iyeti ve benzeri milletlerarası konulardaki belgelerle Milletler Cemiyeti'nin dokümanlarını da toplamıştır.

Konferansın 15 Haziran 1945 tarihli oturumunda Brezilya delegesinin de açıkladığı gibi, konferansta en çok istifade edilen yer kütüphane olmuştur. (3)

Konferansı takip eden 1945-1946 yılları, Birleşmiş Milletler Kütüphanesi'nin duraklama devri sayılır. Bu yıllar Birleşmiş Milletler Teşkilâtı Hazırlık Komisyonunun Londra'da Hunter Kolleje yerleştiği zamana rastlar. Duraklama devri, Birleşmiş Milletler Sekreterliğinin Lake Success'da Sperry Gyroscope Company'nin War-time binasına nakledildiği zaman sona ermiştir. Bu binada teşkilâtın San Francisco Konferansından beri topladığı kitaplarla harp sırasında Princeton'da görevine devam eden Milletler Cemiyeti'nin İktisat ve Ticaret Bölümünün koleksiyonları birleştirilmiştir. 1946-1947 yıllarında Birleşmiş Milletler Kütüphanesi'nin müdürlüğünü yapan Mr. Albert G. Gerould yerine, Milletler Cemiyeti İktisat ve Ticaret Bölümünün kütüphanecisi Mr. Sigurd Hartz Rasmussen getirilmiştir. Bu devrede Kütüphane Müdürlüğü, Genel Hizmetler ve Konferans Bölümünü yöneten genel sekreter yardımcısına bağlı olarak çalışmaktadır. Bağımsız Sekreterlik Dairesini temsilen kütüphanenin gelişiminde yol gösterecek daimî bir «**Kütüphane Danışma Komitesi**» de teşkil edilmiştir.

Aynı zamanda New York'ta harp esnasında Milletler Cemiyetinin Haberleşme Dairesinin personel ve koleksiyonlarıyla kurulan diğer bir

(3) Verner W. Clapp : Aynı makale, S. 112.

kütüphane de Genel Haberleşme Dairesi'nce geliştirilmekteydi. Bu kütüphanenin görevleri daha çok basına ve diğer haberleşme vasıtalarına çevrilmişti. Bu arada diğer dört daire de çalışmalarının gerektirdiği özel malzeme ile kendi özel kütüphanelerini geliştirmeye başlamışlardı. Sonuç olarak Birleşmiş Milletler Teşkilâtındaki kütüphane sayısı böylece altıya yükselmmişti. Delege sayısı çoğalıp teşkilâtın bölümleri artıkça merkezî bir kütüphane ihtiyacı da daha çok hissedilmeğe başlamış, teşkilât kütüphaneleri bu arada çeşitli kütüphanecilik problemleriyle de karşılaşmışlardır.

Vakıa Milletler Cemiyeti'nin merkezî bir kütüphanesi bulunmaktaydı. Bu kütüphanenin diğer bir kıt'ada yani Avrupa'da bulunuşu gerekli istifadeyi sağlayamıyor ve kütüphane ihtiyacını gideremiyordu.

Daimî bir yerde yerleşmiş bir merkez kütüphanesi ihtiyacı iyiden iyiye duyulmağa başladığı sıralarda, Nisan 1947 de Genel Sekreter Yardımcısının davetiyle, bu konudaki fikirleri alınmak üzere, o zamanki Library of Congress Müdürü Dr. Luther H. Evans, Amerikan Kütüphaneciler Derneği Sekreteri Carl H. Milam, New York Halk Kütüphanesi Müdürü Ralph A. Beals, Gèneve'deki Birleşmiş Milletler Kütüphanesi'nin Müdürü A. C. Breycha-Vauthier toplanmışlardır.

Bu istişari toplantı, dışardan gelen mütehasıslarca kütüphane çalışmalarının tetkiki bakımından çok faydalı olmuştur. Toplantı sonunda kütüphane hakkında ilk rapor düzenlenmiştir. Bu raporda özellikle bir kütüphane siyasetinin başlaması, kütüphaneye bir çok eserlerin yığılıp toplanmasından çok, bibliyografik eserlerle müracaat kitaplarının üzerinde durulması ısrarla belirtilmiş; kütüphane hizmetlerinin daha çok yararlı olabilmesi için de kütüphanenin, teşkilâtın herhangi bir dairesine yerleştirilmemesi, Genel Sekreterlik dairesine bağlı olarak çalışması tavsiye edilmiştir. Yine bir mütalâa olarak müstakbel kitap stokları ve yer ihtiyacı üzerinde durulmuş, kütüphanenin kitap stoklarının aşağı yukarı yarım milyonu bulacağı tahmin edilmişti. Bu rakkam, kütüphanenin sekreterlik binası yakınlarında devamlı bir yeri olması tavsiyesiyle mimarlara sunulmak üzere Sekreterliğe bildirildi. Sekreterlik bu mütalâanın neticesi olarak bütün kütüphane çalışmalarını, Genel Haberleşme Dairesinde Kütüphane Hizmetleri Bölümünde toplamıştır.

Kütüphane Hizmetleri Bölümü Şefliğine 1948 yılında Carl H. Milam getirilmiştir. Mr. Milam görevine başladığı anda, sür'atle karar vermesini gerektiren bazı problemlerle karşılaştı. Bunlar, bir kütüphane politikasının tesbiti, bu politikanın kuvvetlendirilmesi, bütün sınırlarının

çizilip genel olarak açıklanması ve uygulanması, kullanılacak sınıflandırma ve kataloglama şeklinin bulunması gibi problemlerdi. İlgililerin bildirdiklerine göre, problemlerin hepsi Mr. Milam tarafından maharet ve başarıyla çözümlenmiştir. (4)

Mr. Milam Birleşmiş Milletler Merkez Kütüphanesi'ni iki buçuk yıl yönetmiştir. Bu süre içinde kütüphanenin şu beş büyük problemi ya tümünden çözümlenmiş, ya da çözüm yolları bulunmuştur.

I. Kütüphane politikası :

Bir süre Birleşmiş Milletler Kütüphanesi fonksiyonuna uygun bir politika tesbiti üzerinde çalışıldıktan sonra, tesbit edilen hususlar tartışılmak üzere, milletlerarası bir kütüphaneciler toplantısı yapıldı. İçlerinde dünyanın tanınmış kütüphanecilerinin bulunduğu bu topluluk, 1948 yılı Ağustosunda Lake Success'da sekiz gün bir arada çalışmıştır. Toplantı sonunda kaleme alınan rapor, Birleşmiş Milletler dokümanları arasında İngiliz ve Fransız dillerinde yayımlanmış, Beşinci Komiteye sunulmuş ve Aralık 1949 da Birleşmiş Milletler Genel Kurulunca da kabul edilmiştir. Böylece kütüphanenin bütün görevlerini, sorumluluklarını, koleksiyonlarını, bölümlerini, personelini, diğer kütüphanelerle yani teşkilâtın diğer bölümlerindeki özel kütüphanelerle, teşkilât dışındaki kütüphanelerle yani New York kütüphaneleriyle, dünyanın tanınmış büyük kütüphaneleriyle ve özellikle Birleşmiş Milletler yayınlarını ve dokümanlarını alan depoziter kütüphanelerle işbirliği konularını kapsayan bir politikası, bir bakıma yönetmeliği kabul edilmiştir. Bu arada kütüphane de idarî bakımdan Genel Sekreterlik Bürosuna bağlanmıştır.

II. Kataloglama :

Kütüphanede bir taraftan amacına uygun kitap stokları toplanmağa çalışılırken, diğer taraftan bu stokların istifadeye sunulabilir duruma getirilmesi için gayret sarfedilmiştir. Bu işle de Harvard Kütüphanesi'nden Miss Susan Haskins ile Dr. Andrew D. Osborn görevlendirilmişler ve derhal basit usullerle bir el kataloğu hazırlamışlardır. Bu arada bölüm kitaplıklarından ikisi de kataloglanmıştır.

III. Sınıflandırma :

Bu konuda Genève'deki Milletler Cemiyeti Kütüphanesiyle bir işbirliği yapılmış ve Birleşmiş Milletler Kütüphanesi'nde Milletlerarası Onlu Sınıflandırma sistemi uygulanmaya başlamıştır.

(4) Verner W. Clapp : Aynı makale, S. 115.

IV. İndeksleme :

Daha 1948 yılı başlarında Birleşmiş Milletler Kütüphanesi'ne teşkilâtın çıkardığı yayınlarla dokümanların indekslenmesi sorumluluğu da yüklenmişti. Mr. Milam'ın müdürlüğü zamanına kadar kütüphanede 27000 kadar dizini yapılmamış doküman birikmişti. Mr. Milam bu konuda da kendisine iki yardımcı bulmuştur. Bunlardan biri, resmî devlet neşriyatlarının dizinlerini yapmakta mütehassis olan New York Şehir Koleji kütüphanecisi Jerome K. Wilcox, diğeri Birleşmiş Milletler dokümanları müdür yardımcısı Roy B. Eastin'dir. Yapılan çalışmalar sonunda tesbit edilen usule göre 1950 Şubatında «**United Nations Documents Index**» yayımlanmağa başlamıştır. Bu yayını «**Index to Proceedings**» ve «**Treaty Series**»in neşirleri takip etmiştir.

V. Aksesyon :

Müracaatları karşılayabilecek ve müdebbir çalışmalarla kazanılacak bir koleksiyon sağlamak için okuyucuların muhtemel sorularının konularını bilmek gerekiyordu. Bu konuda da «**Library Journal**»ın naşiri Mrs. Helen Wessels'in bir çalışmasından faydalanıldı. Mrs. Wessels daha önceden başka bir müracaatı karşılamak için Birleşmiş Milletler teşkilâtını ilgilendiren konuların bir listesini hazırlamış bulunuyordu. Bu çalışma kütüphane personeli tarafından 250 maddelik yeni bir liste halinde özetlenmiştir. Bundan sonra kütüphaneye girecek eserlerin tesbiti bu liste sınırları içinde yapılmaya başlanmıştır. (5)

1950 yılı haziranı Birleşmiş Milletler Kütüphanesi için önemli bir tarihtir. Çünkü bu tarihte kütüphaneye büyük bir bağış yapılmıştır. Bağışı yapan kurum, «**Woodrow Wilson Memorial Library**» idi. Yapılan bağış ise Milletler Cemiyeti yayınlarının tam bir koleksiyonunu kapsamaktaydı.

Aynı ayın son günü yani 30 Haziran 1950 günü Carl Milam kütüphaneye müdürlüğünden ayrıldı. Yerine Mr. Edouard Reitman müdür vekili olarak atandı.

1950 yılının son, 1951 yılının ilk aylarında kütüphane, Sekreterlikle birlikte «**Manhattan Building**» adı verilen meşhur gökdelene, Birleşmiş Milletler teşkilâtının daimî binasına yerleşmiştir. Kütüphane büro ve depoları bu binada bir kata sığıştırılmıştır. Depo yerleri ancak yedi ayak boyunda kitap dolaplarını alabilen 41 ayrı odaya bölünmüştü. Bu küçük katta kütüphane on yıl kalmıştır. Bir süre sonra Sosyal ve Ekonomik İş-

(5) Verner W. Clapp : Aynı makale, S. 115-116.

ler Bölümlerinin kütüphaneleri de bu kata nakledilmiştir.

Mr. Reitman'ın kütüphane müdür vekilliği de üç buçuk yıl sürmüş, 1 Şubat 1954 de Birleşmiş Milletler Kütüphanesi Müdürlüğüne Brezilya Millî Kütüphane Müdürü Dr. Ruben Borba de Moreas tayin edilmiştir. 1959 yılına kadar önceden tesbit edilen esaslarda bariz bir değişiklik yapılmadan kütüphane çalışmaları devam etmiştir. 1959 yılı başlarında yine idarî bir değişiklik olmuş, kütüphane müdürlüğüne Avusturya Millî Kütüphanesi Müdürü Dr. Josef Stummvoll getirilmiştir.

Halen Birleşmiş Milletler Kütüphanesi Müdürlüğünde bulunan Dr. Stummvoll, Ankara'da birkaç yıl bulunmuş, batı anlamında modern kütüphaneciliğin memleketimizde uygulanmağa başladığı yıllarda Türk kütüphaneciliğine emeği geçmiş ilk yabancı kütüphanecilik uzmanıdır. (6).

Dr. Stummvoll'un Birleşmiş Milletler Kütüphanesi'nde karşılaştığı en büyük problem hiç şüphesiz yer ihtiyacı olmuştur. Kütüphanenin sayısı gittikçe büyüyen kitap stoklarını, teşkilâtın artan neşriyatını kütüphane olarak kullanılacağı düşünülmeden kurulan bir kata sığdırmak imkânsız bir hale geldiği gibi, gerek koleksiyonlardan istifade, gerekse personelin çalışması gitgide zorlaşmıştır.

Yer darlığı 1959 yılında Ford Vakfının yeni bir kütüphane inşası ve döşenmesinde kullanılmak üzere vereceği büyük bir bağışla giderilme yoluna girmiştir. Teklif edilen bağışın Birleşmiş Milletler Genel Kurulunca kabulüyle inşasına başlanan ve 16 Kasım 1961 günü açılış töreni yapılan yeni binasında kütüphane, daha geniş imkânlarla çalışmağa başlamıştır.

KÜTÜPHANE KOLEKSİYONLARI :

Birleşmiş Milletler Kütüphanesi koleksiyonlarının muhtevası, konu sınırları hususunda en tatmin edici bilgiyi Kütüphanenin Müdür Yardımcısı Mr. Groesbeck, daha önceden bahsedilen makalesinde vermektedir :

«Birleşmiş Milletler Kütüphanesi, bir milletlerarası haberleşme

(6) Dr. Stummvoll, batı kütüphaneciliğinin Türkiye'de tesisine çalışıldığı ilk yıllarda Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsü Kütüphanesi'ni kurmakla görevlendirilmiş ve beş yıl bu kütüphanenin müdürlüğünde bulunmuştur. 1936 yılı başlarında Enstitü Kütüphanesinde 30-40 kişinin devam ettiği bir de kütüphanecilik kursu açmıştır. Bu kurs, memleketimizde bir yabancı kütüphanecilik uzmanı tarafından yönetilen ilk kurstur. Bak. Adnan Ötüken : *Türkiye'de kütüphanecilik öğretimi*. «Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni» Cilt : VI, Sayı : 1.2, S. 6.

dairesinin kapsayabileceği kadar millî devlet yayınlarıyla, milletlerarası kurumların çıkardığı dokümanlarla, gazete, broşür ve aktüel konulu yayınlarla bilhassa ilgilenir. Bir sosyal bilimler araştırma kütüphanesi kadar kanunları, siyasî bilimler, iktisat ve toplum bilim konusundaki bütün yayınları kapsayabilir. Hattâ zaman zaman özel bir komitenin çalışmalarına yardım etmek amacıyla tıp ve din gibi değişik konulara da uzanacak kadar koleksiyonlarının sınırlarını genişletir.» (7)

Mr. Milam'ın müdürlüğü sırasında takriben 75.000 cilt olduğu söylenen kitap ve 200.000 dağınık doküman sayısı, 1961 yılında 220.000 cilt basılmış kütüphane malzemesine ve 40.000 haritaya yükselmiştir. Bununla beraber 1953 ve 1954 yıllarında koleksiyondan ayrılan 100.000 parçadan fazla basılı malzeme kütüphaneden çıkarılmıştır. (8)

KÜTÜPHANENİN BÖLÜMLERİ VE PERSONELİ :

Birleşmiş Milletler Kütüphanesinde Müdür ve Müdürlük bürosu, Aksesyon, Katalog, Arşiv, Müracaat, İndeks, Süreli Yayınlar ve Birleşmiş Milletler Dokümanlarını kapsayan bölümler bulunmaktadır.

Kütüphanenin personel kadrosunu çeşitli milletlere mensup kütüphaneciler teşkil etmektedir. Yeni binada personel için 125 çalışma yeri ayrıldığına göre kütüphanenin mutasavver kadrosu, bu rakkama yükselecek demektir. Personel arasında bir Türk kütüphaneci, eski Millî Kütüphane mensuplarından Zerrin Arsebük de bulunmakta ve Katalog Bölümünde çalışmaktadır.

KÜTÜPHANENİN YAYINLARI :

Birleşmiş Milletler yayınlarının ve bilhassa dokümanlarının indeksleme işinin 1950 yılında kütüphaneye verildiği söylenmişti. Kütüphanenin yayımladığı indekslerden :

«United Nations Documents Index; United Nations and Specialized Agencies Documents and Publications» Cilt: 1 — ..., 1950 denberi.

(7) Joseph Groesbeck : Aynı makale, S. 1.

(8) Birleşmiş Milletler Kütüphanesi gezdirildiği sırada, koleksiyonlar yeni binadaki depolarına henüz yerleştirilemediği için kütüphane muhtevasını topluca görmem mümkün olamamıştır. Ancak 24 Ocak 1963 tarihli «Daily News» gazetesinde çıkan bir haberde Birleşmiş Milletler Kütüphanesi'nin son zamanlarda tamamlandığı ve 400.000 Cilt için yer hazırlandığı bildirilmektedir.

Birleşmiş Milletler Kütüphanesinin Açılış Töreni

(Öndeki yuvarlak masada yedinci temsilci memleketimiz adına törende bulunan Dr. Müjgân Cunbur'dur)

«Index to Proceedings of the General Assembly», 1950.

«Index to Proceedings of the Economic and Social Council», 1952.

«Index to Proceedings of the Trusteeship Council», 1952.

«United Nations Treaty Series; General Index», No. 1-4, 1950-1954.

«United Nations Treaty Series; Cumulative Index», 1956-1957.

«United Nations Treaty Series; Interim Index», 1957.

«List of Selected Articles», 1949 dan beri.

«Bibliographical Series, (No.1) Latin America, 1935-1949» 1952.

«Bibliographical Series, (No.3) A bibliography of the Charter of the United Nations»

«Bibliographical Series, (No.6) Bibliography on Industrialization in Under-Developed Countries».

«Index to Microfilm of United Nations Documents in English, 1946 - 1950».

«New Publications in the United Nations Headquarters Library».

gibi yayınların adları sayılabilir. (9)

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER KÜTÜPHANESİ'NİN YENİ BİNASI:

Birleşmiş Milletler Kütüphanesi için daimî bir binanın kuruluş hazırlıklarına 1951 yılında başlanmış, bu tasarı ancak 1959 da Ford Vakfının bağışı ile gerçekleştirilmiştir.

1959 yazında Ford Vakfı, Birleşmiş Milletler Teşkilâtına yeni bir kütüphane binasının inşa ve döşeme masrafı olarak kullanılmak üzere 6.200.000 dolar bağışlamıştır. Bağış resmen 29 Eylül 1959 günü Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda sekreterlik raporunda açıklanmış, Genel Kurul bağışı 3 Kasım 1959 günü kabul etmiş, yeni bir kütüphane binasının plânlarını hazırlamak üzere mimar, mühendis, desinatör, kütüphaneci ve Birleşmiş Milletler Teşkilâtı yöneticilerinden müteşekkil bir komite kurulmasına karar vermiştir.

Kurulan komitede üye olarak Birleşmiş Milletler Kütüphanesi Müdürü Dr. Stummvoll, yardımcısı Mr. Groesbeck, kütüphanenin aksesyon, katalog, arşiv, müracaat, indeks ve doküman koleksiyonları bölümlerinin şef ve kütüphanecileri ile danışman üye olarak da Harvard Üniversitesi Kütüphanesi Müdür Yardımcısı D. W. Bryant, Council on Library Resources Başkanı V. W. Clapp, Millî Tıp Kütüphanesi Müdürü Dr. F. B.

(9) Bu yayınlar üzerinde daha geniş bilgi için Bak. J. Groesbeck : aynı makale, S. 3-4, V. W. Clapp : aynı makale, S. 119.

Rogers, Michigan Üniversitesi Kütüphane Müdürü Dr. F. H. Wagman bulunmuşlardır. Komite Birleşmiş Milletler Genel Sekreter Yardımcısı Mr. Andrew W. Cordier'nin yönetimi ve o zamanki Genel Sekreter Dag Hammarskjold'un sürekli ilgisi altında çalışmıştır. 17 Eylül 1961 günü feci bir uçak kazasında ölen Dag Hammarskjold, binanın inşasından, odaların, salonların dekorasyonuna, kütüphanenin eşyalarına varıncaya kadar bütün ince teferrüatla dahi ilgilenmiştir. Genel Sekreterin, teşkilâtın bu merkez kütüphanesine karşı gösterdiği büyük ilgi, yine büyük bir hak-severlikle Birleşmiş Milletler Genel Kurulunca değerlendirilmiş, yeni kütüphanenin adı müteveffa Genel Sekreterin hatırasına bağlanmış, Genel Kurulun 17 Ekim 1961 tarihli oturumunda Birleşmiş Milletler Kütüphanesi'ne Dag Hammarskjold'un adı verilmiştir. Bu ad Birleşmiş Milletler binasından kütüphaneye geçişi sağlayan koridorun sol duvarına mermer bir plâka üzerine yaldızlı harflerle

«Dag Hammarskjold Library»

«Gift of the Ford Foundation: 1961»

diye hakkedilmiştir.

Binanın yapımına 31 Kasım 1960 günü başlanmış, cam, mermer ve alüminyumdan yapılan yeni binanın açılışı, ilerde bahis konusu edilecek milletlerarası bir törenle, 16 Kasım 1961 günü yapılmıştır.

Birleşmiş Milletler teşkilâtının, içinde 4000 personelin çalıştığı, 39 katlı gökdeleni New York'un Manhattan bölgesinde I. Cadde ile 42. Caddenin kavşağında East River kıyısında kurulmuştur. I. Caddeden binanın bahçesine girildiğinde sağ tarafta kalan yeni kütüphane binasının I. Cadde'den East River'e doğru uzandığı, ilgililerin tünel adımı verdikleri bir geçit vasıtasıyla gökdelenle birleştiği görülür. Bahçenin mukabil tarafında yani solda kubbeli genel kurul salonuyla konferans salonlarını kapsayan bina yer almıştır.

Kütüphane modern stilde Harrison, Abramowitz ve Harris mimarî firması tarafından plânlanmıştır. Müteahhid George A. Fuller ortaklığıdır. İnşaat kontrolü, teşkilâtın özel mühendislik bölümü ilgililerince yapılmıştır.

Kütüphane binasının eni 25. 30, boyu 66. 75 metredir. Toprak üstü yüksekliği 17.70, toprak altı derinliği 11.10 metreyi bulmaktadır. Binanın alanı 11.492 m² dir. Üçü yer altında olmak üzere altı katlıdır, bir de çatı katı vardır. 500.000 cilt kitabı kapsayabilecek büyüklüktedir. Binanın

doğu ve batı cepheleri penceresiz olup tamamen Birleşmiş Milletler binasının benzeri beyaz Vermont Pearl mermerinden, kuzey ve güney cepheleri aydınlık ve güneş ışığından en iyi yararlanacak şekilde alüminyum ve camdan yapılmıştır.

Kütüphanenin biri birinci kattan tünele, diğer ikisi zemin kattan bahçeye açılan iki kapısı vardır. Bu kapılardan birisi servis kapısıdır. Gökdelene yakın olan diğer kapıdan hoş görünümlü ve ilgililerin (foyer) adını verdikleri geniş bir antreye girilmektedir. Buranın sol tarafında kumlu ve çakıllı bir zeminden yeşillikler arasında yükselen modern yapıda bir merdivenle birinci kata çıkılmaktadır. Merdivenin yanından anfi-teatr şeklinde ve 194 kişi alacak genişlikte yapılmış bir oditoryuma geçilmektedir. Oditoryum küçük bir sahnesi bulunan bir toplantı salonudur. Salonun anfi-teatr şeklindeki koltukları Fransa'da dokunmuş tır-kuvaz rengi ipek kadifeyle kaplanmıştır, zemini örten yumuşak halı ise koyu kahverengidir. Tavan ve duvarlar sesi en iyi yansıtacak şekilde ağ gibi çelik üzerine mihlanan ince ceviz tahtasıyla kaplanmış ve cilâlanmıştır. Oditoryumda projeksiyonlu konuşmalar, film gösterileri, konser ve konferanslar tertip edilecektir. Fuayyenin sağında süreli yayınlar okuma salonu yer almıştır. Kütüphane gezildiği sırada henüz döşenmemiş olan bu salon 71 kişiliktir, bir tarafı tamamen camdır, diğer tarafta süreli yayınlar deposuna açılan kapı bulunmaktadır. Bu salonun solunda sesle ilgili aletlerle mikrofilm arşivinin konulacağı odacıklar yer almıştır. Sağdaki kapı ise bir dehlize açılmaktadır. Dehlizin bir ucunda yukarda sözü geçen servis kapısı, sağ tarafta müracaat kitapları deposu bulunmaktadır. Kütüphaneyi gezdiğimiz esnada gerek bu kattaki, gerekse diğer iki bodrum katındaki depoların inşaatı tamamlanmamış, rafları yerleştirilmemişti. Müracaat deposunun yanında servis kapısının sağında posta kabul yeri vardır.

Kütüphanenin adını ve Ford Vakfının başışı olduğunu gösteren mermer levhanın bulunduğu Sekreterlik binasına geçiş medhalinden birinci kata girildiğinde soldaki duvarı baştan başa kaplayan Fritz Glarner'in nonfigüratif büyük duvar resmi göze çarpar, sağdaki ve daha önceden bahsedilen merdivenle fuayyeye inilir. Medhalin karşısına gelen kapıdan girildiğinde sağ tarafı ödünç verme masasının kapladığı görülür. Bu odadan asıl okuma salonuna geçilir. 65 kişilik bir okuma salonunun solunda müracaat masası, arkasında da genel fiş katalog bulunmakta, sağ ilerde ansiklopedi ve lugatlerin konulacağı modern görünümlü kitap rafları yer almaktadır. Salonun dip tarafında müracaat kütüphanecilerinin odası, Aksesyon bölümüne geçilen dehliz vardır. Dehlizin bir

yanında (W. C.) diğer yanında arka asansörler yer almıştır. Aksesyon bölümünden kontrol fişlerinin, oradan da shelflistlerin bulunduğu bölüm ve odalara geçilir. Shelflist odası katalogçuların odasıyla bir kapı ile irtibattadır. Aksesyon, kontrol fişleri, shelflist ve katalogçuların odaları genel okuma salonuna da birer kapı ile bağlanmıştır. Katalogçuların odası bir taraftan katalog bölümüne diğer taraftan kata girişi sağlayan sofaya açılır. Bölüm şeflerinin yerleri odalar içinde birer camlı bölmeyle ayrılmıştır.

Okuma salonunun tahta eşyalarının dış yüzü beyaz Alman meşesi ile kaplanmış, okuma masaları ve iskemleler özel olarak İsveç'te yapılmıştır. Salonun zeminini örten özel desenli halılar, zakkum, servi, zeytin ağacı, çam ve okalptüs adını taşımaktadırlar. Bu salonda göze çarpan tek renk fildişi rengine çalar kremrengidir. Aydınlık ve tertemiz bir görünüşü vardır. Kütüphanecilerin masa ve iskemleleri alimünyumdandır. Çalışma yerlerinde genel olarak açık kurşuni renk hakimdir.

Birinci katın medhalindeki ön merdiven ve asansörlerden ikinci kata çıkıldığında bu katta Woodrow Wilson okuma salonu (36 kişilik), harita koleksiyonu, toplu çalışma odaları ve ferdi etüd yerleri (10 kişilik), Birleşmiş Milletler dokümanlarının ve teşkilâtın ihtisaslaşmış faaliyetlerine ait neşriyatın koleksiyonlarını kapsayan depolar, bu koleksiyonlar üzerinde çalışma yerleri, ön ve arka merdiven ve asansörler bulunmaktadır.

Woodrow Wilson okuma odası özel bir itinayla inşa ve dekore edilmiştir. Tavan üçüncü katı da alacak yükseklikte ve dalgalı bir stilde beyaz tabii İdaho çamından, son duvar ve zeminin bir kısmı Peru travertinin mermerinden yapılmıştır. Bazı mefruşat ve kart katalog özel olarak bu oda için çizilmiş ve tahtası Afrika'dan getirilmiş çok koyu kahverengi sert bir ağaçtan yapılmıştır. Oda sabit floresan lambalarla endirekt olarak ışıklandırılmıştır. İskemleleri kısmen siyah, kısmen fildişi rengi deri kaplıdır. Masalar keza özel stildedir.

Üçüncü kata keza ön ve arka asansörlerle çıkılmaktadır. Ön asansörden çıkılınca küçük bir koridordan (L) şeklinde bir kabul salonuna girilmektedir. Bu salonda aynı zamanda sekreterler çalışmaktadırlar. Kabul salonundan müdürün, müdür yardımcısının, idari yardımcılarının odalarına, küçük bir toplantı odasına geçilmektedir. Bu bölümde turuncudan kahverengine, türkuvazdan mavi ve zeytuniye değişen bir renk armonisi vardır. Müdürlük bürosunun eşyaları modern ve lüks bir stilde özenle hazırlanmıştır.

Üçüncü katta Woodrow Wilson koleksiyonunun deposu, mahrem dokümanlar kısmı, çalışma yerleri, arka asansörden çıkılınca da indeks kısmı, bu kısım şefinin ve kütüphanecilerinin çalışma yerleri bulunur.

Binanın çatı katına (Penthouse) denilmektedir. Yemekli toplantılar ve kabuller için hazırlanmıştır, iki yanı cam duvarlıdır, zemini İngiliz çınar ağacından ve en iyi arabesk fiorenzo mermerinden yapılmıştır. Batı duvarında, Mr, Bo Beskow tarafından yapılmış (Konkav duvarlar için kompozisyon) adlı nonfigüratif bir duvar resmi yer almıştır.

Binanın ısıtma ve havalandırılması, sıcak hava ve soğuk su imtizaından elde edilmektedir.

Tabanlar sıcaklığı emici kaplamadır, kitap depoları ve çalışma yerlerinin zemini bir nevi vinileks kaplıdır. Duvarlar alçı boyalı, mermer kaplı ya da metal ve tahta karışımı özel bir şekilde yapılmıştır. Tavan akustiktir. Okuma odaları ve umumi yerlerin zemini çimentodur, duvarları alçı, mermer ya da ağaç kaplamadır. Tavanları akustik sıvalıdır.

Işıklandırma, depo, çalışma yerleri ve süreli yayınlar okuma odasından alçaktan ve sabit floresanlarla: okuma odası, medhal, fuayye, çatı katında yukardan aşağıya doğru sabit ışıkla yapılmaktadır.

Yeni kütüphane binasında göze çarpan ilk iki özellik güzel bir ışıklandırma ile nefis bir renk uyumudur. Kütüphane içi haberleşme yeni tip bir araçla ve sür'atle yapılmaktadır.

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER KÜTÜPHANESİNİN AÇILIŞ TÖRENİ VE SYMPOSIUMU :

Yeni kütüphane binasının milletlerarası bir törenle açılmasına karar verildikten sonra, açılışa tekaddüm eden aylarda hazırlıklar yapılmıştır. Bu törene, davet edilenlerden 31 memlekete mensup 130 kütüphaneci katılabilmıştır. Misafirlerin büyük bir çoğunluğunu Amerikan kütüphanecileri teşkil etmekteydi. Tören masraflarının büyük bir kısmı yine Ford Vakfı'nca karşılanmıştır.

Kütüphanenin açılış töreni, 16 Kasım 1961 günü saat 15.00 de Birleşmiş Milletler Genel Kurul salonunda Genel Sekreter Vekili U Thant'ın yaptığı bir açış konuşmasıyla başlamış, bu konuşmayı Genel Kurul Başkanı Münici Selim'in, Ford Vakfı Başkanı Dr. Henry T. Heald'in ve Woodrow Wilson Vakfı Başkanı Ernest A. Gross'un konuşmaları takip etmiştir.

Konuşmaların konusu Birleşmiş Milletler Teşkilâtı için böyle bir kütüphanenin gereği, özellikle bu kütüphanenin kurulmasında büyük bir emeği ve ilgisi geçen müteveffa Dag Hammarskjold'un şahsiyeti çevresinde olmuştur.

Açılış töreninden sonra misafirlere yeni kütüphane binası gezdirilmiştir.

Bu töreni takip eden symposium, 17 Kasım 1961 günü II. konferans salonunda sabah saat 10.30 da başlamış ve iki gün devam etmiştir.

Genel Sekreter Yardımcısı Mr. Andrew W. Cordier'nin yönetiminde yapılan ilk oturumda «**Birleşmiş Milletler Kütüphanesi'nin gelişimi**» konusu üzerinde durulmuştur.

Bu oturumda ilkin İsveç Kraliyet Kütüphanesi Müdürü Dr. Uno Willers tarafından kütüphaneciler adına müteveffa Genel Sekreter Dag Hammarskjold'e bir saygı konuşması yapılmış, bu konuşmada Dag Hammarskjold (1905-1961) ün vatanperver, sulhsever, ebediyatçı ve feylesof olarak kişiliği belirtilmiş, hatırası için bir dakika susulmuştur.

Council on Library Resources Başkanı ve Müdürü Verner W. Clapp'in «**Başlangıcından beri Birleşmiş Milletler Kütüphanesi'nin gelişimi**» konulu konuşmasını, Michigan Üniversitesi Kütüphane Müdürü Dr. Frederick H. Wagman'ın «**Kütüphanenin kullanılması ve son inkişafı ile yeni kolaylıklara duyulan ihtiyaç**» ve Harvard Üniversitesi Kütüphane Müdür yardımcısı Mr. Douglas W. Bryant'in «**Birleşmiş Milletler Kütüphanesi bölümleriyle Ford Vakfının ilgilenmesi**» konulu konuşmaları izlemiştir. Son konuşma yeni binanın mimarı Mr. Michael Harris'in «**Fonksiyonuna uygun olarak yeni kütüphanenin tasarlanması**» konusunda yaptığı tebliğdir. Bundan sonra yapılan panelde Danimarka, Kanada, Belçika ve İsrail delegeleri tartışmışlardır. Millî Kütüphanelerle Birleşmiş Milletler kütüphanesi arasındaki münasebet, Birleşmiş Milletler Kütüphanesinin problemleri, yeni binanın ihtiyaca cevap verip veremeyeceği, bibliyografik çalışmalar konusunda yapılan tenkit ve dilekler Dr. Stummvoll ve yardımcısı tarafından cevaplandırılmıştır.

Symposiumun, British Museum Müdürü Sir Frank Francis tarafından yönetilen ikinci oturumu aynı gün saat 15.00 de başlamıştır. Bu oturumun konusu «**Birleşmiş Milletler Kütüphanesi'nin rolü**» idi.

Amerikan Millî Tıp Kütüphanesi Müdürü Dr. Frank B. Rogers, «**Birleşmiş Milletler Kütüphanesi'nin ihtisas koleksiyonlarının tipleri üzerine temel prensipler**» konusunda ilk konuşmayı yaptıktan sonra, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu sabık başkanı Dr. Victor Belaunde bir okuyucu

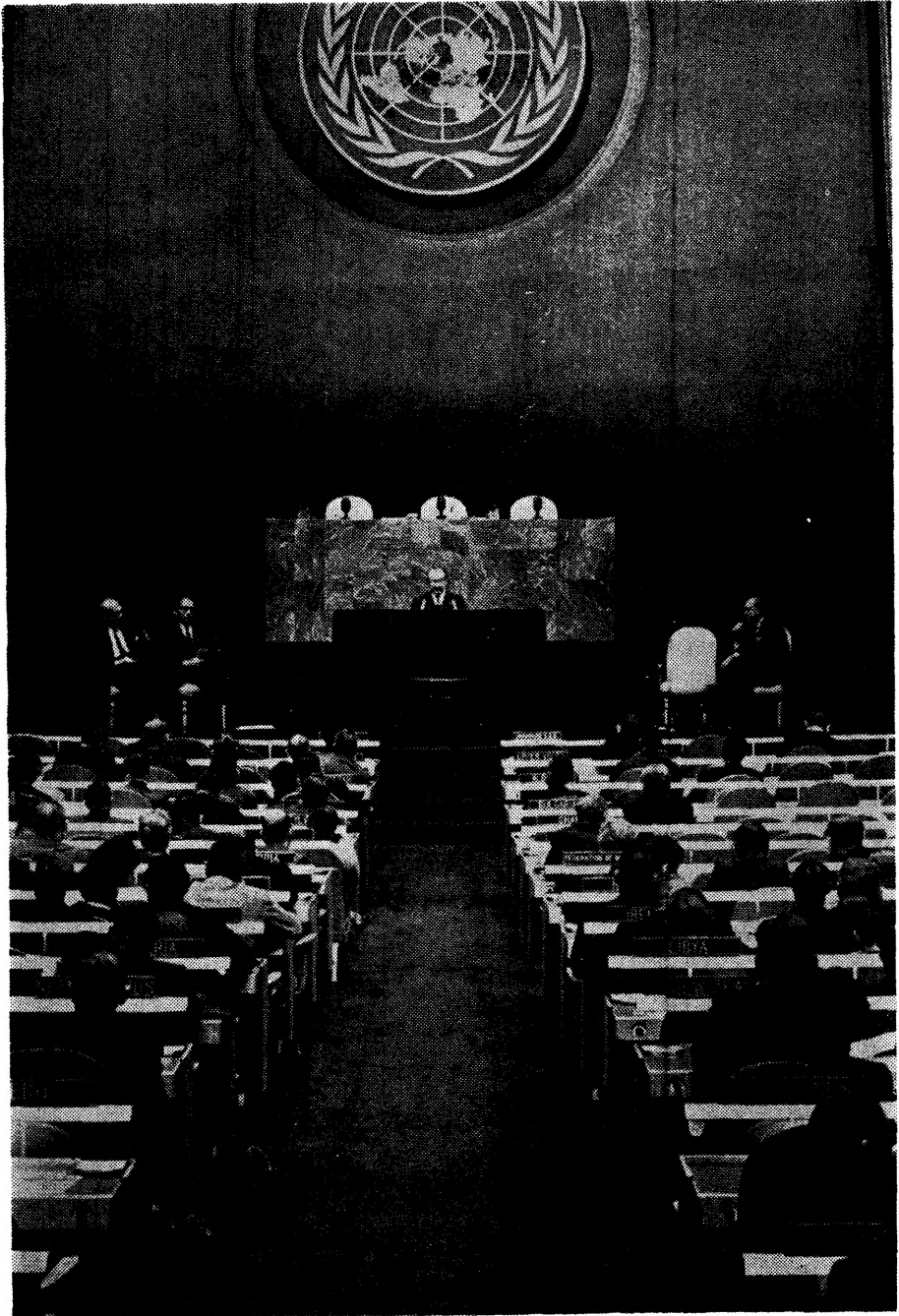
olarak bu kütüphane hakkındaki görüşlerini bildirdi. New Hampshire Dartmouth College'den Dr. Waldo Chamberlin Birleşmiş Milletler haberlerinin yayılmasında kütüphane konusunu ve Birleşmiş Milletler Avrupa Konseyi Kütüphane Müdürü Dr. A. Breycha-Vauthier «**Kütüphanecilik dünyasında Birleşmiş Milletler Kütüphanelerinin rolü**»nü belirttiler. Panele Meksika, Pakistan, Avustralya, İsveç delegeleri ve New York Halk Kütüphanesi Müdürü katıldı. Panele katılanlardan Pakistan delegesi yerine Hindistan delegesi konuştu. Sualler Dr. Stummvoll ve yardımcısınınca cevaplandırıldı.

18 Kasım 1961 günü saat 10.30 da symposiumun üçüncü oturumu yapılmıştır. Konu, «**Birleşmiş Milletler Kütüphanesi ve ihtisas sahalarında araştırmamızın teşviki**» dir. Başkan Mısır Kütüphaneleri Genel Müdürü Dr. Abdülmüeym M. Ömer'in idaresinde geçen bu oturumda, ilk konuşma, Milletlerarası Adalet Divanı Üyesi Philip C. Jessup tarafından «**Milletlerarası hukuk çalışmalarının teşvikinde kütüphane kolaylıkları**» konusunda yapılmıştır. Bundan sonra Hindistan Millî Kütüphane Müdürü Mr. B. S. Kesavan tarafından «**Milletlerarası teşkilât çalışmalarında kütüphane kolaylıkları ve münasebetleri**», Nijerya Merkez Kütüphanesi Müdürü Mr. Kalu C. Okarie tarafından «**Sosyal ve ekonomik gelişimin teşvikinde kütüphane kolaylıkları**» konulu tebliğler okunmuştur. Son konuşma Norveç Üniversite Kütüphanesi Müdürü tarafından «**Uzak dünya kütüphaneler arası işbirliğinin kolaylaştırılmasının yolları ve araçları**» konusunda yapılmış, panele Peru, Hollanda, İrlanda delegeleriyle Library of Congress Müdürü katılmış, konu özellikle gelişmemiş memleketlere Birleşmiş Milletler Kütüphanesinin ne yolda faydalı olacağı üzerinde teksif edilmiştir.

Sonuç olarak denilebilir ki Birleşmiş Milletler Kütüphanesi çeşitli milletlere mensup personeliyle, gittikçe artan koleksiyonlarıyla yeni binası içinde milletlerarası kurumlar kütüphanelerinin, gelişme imkânlarına en çok sahip olanlarından biridir. Milletlerarası kurumlar kütüphaneleri sayıca az olmalarına rağmen yine de yeni bir kütüphane tipi meydana getirmektedirler. Gerek bu kütüphanelerin, gerekse kütüphanecilerinin bir takım meseleleri vardır. Bu meseleleri çözümlenecek, kütüphanecilerin ihtiyaçlarını giderecek bir organizasyon henüz kurulmamıştır. Amaçları, çalışma tarzları ve koleksiyonları kendine has bu kütüphanelerin kurulmasıyla, dünya barışını ve güvenliği sağlama yolunda kitap ve kütüphanenin en büyük yardımcı olacağı milletlerarası teşekküllerce kabul edilmiştir.

BIBLIYOGRAFYA :

- BREYCHA - VAUTHIER, A. : Le Role des Bibliothèques des Nations Unies dans le Monde. **Libri**, 1962, Vol. 12, No. 2, 122.—126. S.
- CLAPP, Verner W. : The United Nations Library 1945-1961. **Libri**, 1962, Vol. 12, No. 2, 111. — 121. S.
- CLAPP, Verner W. : The Library of the United Nations Conference on International Organization, San Francisco, 1945. **Library Journal**, 1945, Vol. 70, No. 17, 871.—878. S.
- CLAPP, Verner W. : The United Nations Library. Organization-Work-Utilization of Staff. General recommendations. Report of a Review conducted April 28-May 3, 1952 (New York, United Nation) (A/C. 5/L. 177, 23. Octobre 1952) 82 S.
- CLAPP, Verner W. : The Libraries of the United Nations in New York and Geneva: a comparative Review of functions, staff requirements and relationships. (New York, United Nations 1953) 25 S.
- The Dag Hammarskjöld Library. Notes on its construction and furnishing. New York, United Nations 1961. IV + 15 S.
- Dedication of the Dag Hammarskjöld Library. Programme. (New York 1961). United Nations, 16-18 November 1961, 24 S. Resimli.
- GOMEZ de SILVA, Guido : Library services of the United Nations. **Library Journal**, 1949, Vol. 74, No. 16, 1297.—1299. S.
- GROESBECK, Joseph : The United Nations Headquarters Library. **Revue de la Documentation**, 1958, Vol. 25. No. 2, 33.—36. S.
- MILAM, Carl H. : The United Nations Library. **Library Quarterly**, 1953, Vol. 23. No. 4, 267.—280. S.
- STUMMVOLL, Josef : Als Bibliotheksdirektor bei den Vereinten Nationen. Tagebuchnotizen. **Biblos**, 1959, Vol. 8, No. 2, 3; 1960, Vol. 9, No. 2 v.d.
- STUMMVOLL, Josef : Die «Dag Hammarskjöld Bibliothek» der Vereinten Nationen in New York. **Libri**, 1962, Vol. 12, No. 2, 97.—100. S.
- SUTTEY, Rose C.: San Fransisco Public Library makes twofold contribution to Conference. **Library Journal**, 1945, Vol. 70, No. 13, 624.—627. S.

Yeni Kütüphanenin Açılış Töreninden Diğer Bir Görünüş